

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XVI. Romana census. De cambiis limitatis cum pacto, & debitore aliquid non implente, cesset limitatio, ita ut debeantur cambia currentia, nùm valeat, Et quatenus sic, An facto casu no[n] ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

exceptiones verè nullam substantiam habebant, vel negari non poterat esse satis turbidas, quod sufficit, ut exceptio imputationis cambiorum jam solutorum in sortem principalem retardare non possit istius restitutionem; Licet enim juxta firmata *dec. 69. par. 9. rec.*, Rota & Curia in ea resideat opinione, quam ego quoque probabiliorē censeo, quod usura indebita repetenda non sint cum ordinaria actione conditionis in debiti, ut aliorum est opinio, sed extenuent sortem ipso jure, quoniam in materia usuraria compensatio non intrat ope exceptionis, neque expectat debitoris oppositionem, quæ juris ministerio illicè inesse dicitur; Attamen id procedit, ubi certum est usuras seu accessiones solutas esse usurarias & indebitas ex ipsorum actorum inspectione, quia nempe in proposito cambiorum nulla datur eorum justificatio; Secus autem ubi id prærenditur per exceptiones dubias & altioris indaginis, cum tunc præsumptio potius urgeat pro validitate cambiorum solutorum, quia nemo præsumitur jactare suum, ideoque talis turbiditas operativa solum est circa ipsa cambia decursa, & non soluta, super quibus creditor processum executivum intentasset, secus autem circa sortem principalem certam & liquidam, quoniam esset retardare executionem debiti liquidi & certi per exceptionem turbidam & illiquidam, ut ita distinguendo firmatur præsertim per *Rotam in Romana pecuniaria 18. Junij 1646. & 7. Junij 1647. coram Corrado, utrobique in fine 23. Martij 1648. coram Meltio & in alijs*, & hæc est consueta praxis Signatura.

Revera tamen neque turbida dici poterant exceptiones, sed potius clara videbatur earum insubstantia, quoniam quatenus pertinet ad punctum justificationis, nimis receptum est in Rota & Curia, ad illam sufficere solas litteras responsivas seu redditus vulgò nuncupatas *del ritorno*, quæ per necessarium antecedens præsupponunt alias nullas vulgò nuncupatas *dell' andata*, penes responsales remanere solitas, idè non defacili habentur, ut *dec. 304. num. 2. in fine par. 4. recent. dec. 274. n. 6. par. 5. dec. 171. num. 1. par. 7. Romana discussio 26. Junij 1630. coram Coccino, Romana cambij 19. Junij 1651. coram Rojas* inter suas *decis. 457.* in quibus in specie absque libris vel alijs adminiculis; cum solis litteris prædictis justificatio admittitur.

Et licet apud *Buratt. decis. 603. Merlin. dec. 636. Romana cambij prima Julij 1658. Meltio, alia Romana cambiorum 14. Junij 1660 coram Verospio*, & in plerisque alijs, quæ per scribentes cumulabantur, ad ejusdem realitatis justificationem habita fuisset ratio de libris creditoris vel mercatoris, qui cambium giravit, legaliter & mercantiliter tentis, sive de alijs adminiculis, quorum plura in proposito ponderata habentur in *Romana cambij de Sfortij disc. 6.* Attamen id fuit ad superabundantiam, ac forsitan ad supplendam aliquam exceptionem, quam juxta individuorum casuum particulares circumstantias litteræ pati possent, non tamen inde sequitur id esse præcisè necessarium, quoniam *Pius V.* in ejus Constitutione 118, sola litterarum transmissione cum subsequuta effectuione per litteras responsivas probata contentatur neque ullibi cautum est, creditorem teneri ad libri confectionem.

Institabant scribentes in contrarium super pacto, per quod dicebant creditorem suscepisse istud onus, quod aliàs de jure sibi non incumbere admittent, sed verè vanum fundamentum erat, quoniam cum juxta plurimum opinionem extrâ Curiam Romanam fortè magis communiter re-

ceptam stante pacto, soli libri creditoris vel cambioris deputati sufficiant ad justificationem, ut late firmant *Roviti cons. 103. lib. 2. Turri. disp. 3. q. 10. n. 12.* & habetur sæpius deductum *hoc titulo*; Idcirco ex consueto notariorum formulario istud pactum pro majori cautela & in gratiam creditoris adjici solet, qui potuit non uti, ut punctualiter practicatum habetur apud *Merlin. d. dec. 636. post num. 1. vers. Nec in presenti*, ubi in puncto hoc objectum tollitur; Esset enim aliàs contra principia retrorquere in odium & præjudicium id quod pro favore, ac majori cautela creditoris in pactum deductum est, & sic libri quatenus per creditorem vel scripturalem conficiantur, satis quidem prodesse possunt etiam retenta opinione Rotæ & Curia, pro supplendis quibuscumque exceptionibus vel defectibus, quæ circa litteras adesse possent, Nullatenus verò dicendum est eos esse necessarios, quoniam rectè negligere possumus id quod ad nostram potiorē cautelam introductum est.

Quo verò ad aliud objectum expirationis mandati per mortem creditoris, deducebam eadem, quæ in *Romana cambiorum disc. 2. & in Camerin. disc. 4.* & in alijs hoc titulo sæpius deducta sunt, distinguendo scilicet inter mandatum voluntarium, quod in solam gratiam mandantis principaliter suscipitur, ita ut mandatarius, infitoris & ministri potius personam gerere dicatur, & mandatum necessarium datum à debitore creditoris in rem propriam, Istud enim est irrevocabile, donec sequatur debiti restitutio, undè si non suffragatur revocatio expressa, minus suffragari potest tacita & præsumpta resultans ex morte debitoris, quia nunquam majoris operationis potest essetacitum & præsumptum quam expressum, Atque hæc est distinctio plana, cum qua passim in foro proceditur, potissimè quia hujusmodi facultates cambiandi, quæ creditoribus dantur ut plurimum continent clausulas cæteratas importantes stipulationem pro hæredibus &c.

ROMANA

CENSUS

PRO

FRANCISCO SAULIO
ET CONSORTIBUS.

CUM

DUCE SFORTIA.

Casus decisus per Rotam pro Sfortia.

De cambijs limitatis cum pacto, ut debitore aliquid non adimplente cesset limitatio, ita ut debeantur cambia currentia, nùm valeat, Et quatenus sic, à facto casu non implementi, requiratur nova debitoris interpellatio, vel An per subsequentem receptionem implementi censeatur id remissum, ita ut non debeantur cambia nisi ad rationem limitatam,

SUMMARIUM.

- 1 **F**Acti series.
- 2 **U**bi cambia limitata reducuntur adcurrentia, num requiratur nova interpellatio.
- 3 **D**e præsumpta solutione ex l. quicumque.
- 4 **Q**uando per litteras non justificetur realitas cambiorum.
- 5 **D**eclaratur conclusio, de qua num. 2.
- 6 **D**e validitate reductionis usurarum cum pacto, ut debitore non solvente debeantur adrigorosam rationem.
- 7 **P**er implementi receptionem videtur remissum pactum resolutionum.
- 8 **I**n pacto resolutivo non datur purgatio mora.
- 9 **A**n valeat pactum in cambijs limitatis, ut securitatis importent minus, adhuc debeat creditori summa conventa.
- 10 **P**acta non respicientia substantiam cambiij vitiantur & non vitiant.

DISCURSUS XVI.

Ducissa Eleonora Sfortia de anno 1628. recepit à Saulo & Bezio ad cambium limitatum ad septem cum dimidio pro centenario scuta 10. m. auri, & pro satisfactione cambiorum & recambiorum necnon ratæ fortis de semestri in semestre solvendæ in summa scutorum 600. assignavit annua scuta 1200. consequenda in majori summa ab Alexandro Pallavicino ejusdem Ducissæ debitore occasione census in sorte scutorum 50. m., dictæque obligationi accessit & consensum præstitit idem Alexander, cum pacto, quod si hic etiam irrequisitus deficeret à solutione unius semestris, tunc alio mense elapso, & solutione non sequuta, debitoribus subiacere deberet cambijs currentibus, quem casum creditores prætendentes factum esse, constitutere ceperunt eam debitoricem ad dictam rationem cambiorum currentium, pro quibus ac pro sorte detractis aliquibus solutionibus, cum remanentibus creditoribus scutorum 8645., pro istis de anno 1640. obtinuerunt ser. ser. sibi deliberari ratam dicti census scutorum 15. m., ex eo, quem in majori summa scutorum 50. m. dictus Pallavicinus consequi debebat à Duce Alexandro Sfortia cum obligatione Ducis Marij, qui recognoscendo prædictos in dominos, eis solvit scuta 2750., undè redacta forte ad 12250., pro istorum fructibus ac etiam pro sorte ad effectum deponendi ob non præstitam cedulam bancariam obtinuerunt ab A. C. mandatum executivum, adversus quod commissæ causa per Signaturam in Rota cum clausula *si quid exequendum*, & assumpta disputatione coram *Dunozetto* sub die 30 Aprilis 1655. negativa prodit resolutio ex negato actorum dominio dicti census, utpotè indebitè subhastati ac deliberati ratione excessus, quod scilicet de eo tempore calculando cambia ad rationem limitatam scut. 7. cum dimidio juxta formam conventionis non essent creditores in tanta, sed in longè minori summa, non obstante quod ex parte creditorum responderetur cambia justè calculata fuisse ad rationem currentium stante pacto, de quo supra, ex decisione inter illas *Dunozeti* decis. 962.

Credidit enim Rota, quod ad effectum ut fieret locus dicto pacto, requiratur nova debitoris interpellatio, per quam sciret purificatam esse conditionem transitus de una cambiorum specie ad alteram, nec non debitor certificaretur de
Card. de Luca de Cambijs

voluntate creditoris utendi pacto seu facultate prædicta, cum aliàs in bona fide continuando credere potuerit casum pacti non e venisse, seu quatenus evenisset, creditorem noluisse dicta facultate uti, innixa decisionibus in *Romana cambiorum* 24. Junij 1618. coram *Manzanedo*, & in *Anconitana cambiorum* coram *Carillo* inter suas decisiones 282. aliàs decis. 224. par. 9. recent., & in eadem 10. Martij, & secunda Augusti 1649. coram *Pentingerio*, quarum ultima est impressa dec. 346. par. 10. recent.

Item quia ut tali pacto locus fieret, opus esset, quod constaret de mora, seu cessata solutione, de qua sequuta potius constare credidit ex præsumptione resultante à dispositione *text. in l. quicumque C. de apocis publicis lib. 10.* cujus dispositio in decisione desuper edita plenè exornatur, ut locum habeat etiam in censibus, & quibuscumque alijs annuis præstationibus, Ac demum dixit omnem desuper difficultatem cessare ob non justificatam realitatem cambiorum, cum litteræ redditus ex parte debitorum tunc exhibitæ crederentur nimium suspectæ ob attestationem plurium affirmantium nunquam in Civitate Lugdunen. adfuisse de eo tempore illum mercatorem *Oliverium*, cui supponebatur litteras transmissas fuisse.

Hoc ultimum fundamentum consistens in nudo facto, quando subsisteret, ita ut ex parte creditorum cum facti justificationibus ista suspicio non dilueretur (reflectendo ad veritatem) reddere videbatur resolutionem probabilem, atque eo, occasione scribendi prius pro dictis creditoribus in Signatura, quando id per alteram partem motivatum fuit, insinuavi de causæ exitu posse satis timeri; Reliqua verò duo motiva mihi videbantur parùm tuta, undè quando istis tantùm resolutio innixa esset, potius improbabilis pro meo iudicio videbatur.

Quatenus enim pertinet ad illud non factæ interpellationis, dicebam idem, quod deindè post aliquos annos repetij ac firmari obtinui in *Romana cambijs de Sfortijs supra disc. 6.* conclusionem scilicet firmatam in dictis decisionibus coram *Manzanedo*, *Carillo*, & *Pentingerio*, procedere, quando debitum alias non usurarium in usurarium converti debet, ita ut novam ac diversam naturam assumat, cum creatione novi contractus, in quibus terminis procedunt allegatæ decisiones, præsertim prima coram *Manzanedo*; Secus autem in hoc pacto, quod non continet transitum de uno contractu in alium seu diversam cambiorum speciem, hoc enim dicebam videri laborare de æquivoco, dum in jure non habentur cambia limitata, quæ differant à currentibus, sed una est species cambiij realis, cujus intersuria pendent ab eventualitate, quæ potest etiam creditori damnum, ac debitori utilitatem causare; Illud verò cambium, quod per modum loquendi dicimus limitatum, ita nuncupatur, ob pactum per quod convenitur, quod si cambiorum intersuria certam limitatam summam singulis annis excederent, illud plus debitori remissum censeretur juxta præcisum casum *textus in l. pecunia 9 ff. de usuris*, & quam conventionem validam indubitatè firmant *Rodriguez de annuis redditibus lib. 2. cap. 14. num. 7. Cenc. de cens. quest. 57. n. 28. Duard eodem tract. §. 4. quest. 35. nu. 1.*, & in terminis pensionis *Burarr. dec. 528.*

Quo posito resultat, nullam aliam interpellationem requiri, quoniam hæc non est pœna, vel caducitas, seu alter moræ effectus, aut conversio debiti in novam diversamque speciem seu naturam, sed

est cessatio donationis seu remissionis illius pluris, ob cessatam seu non purificatam conditionem, sub qua illa facta erat juxta terminos *textus in l. 1. Cod. de donat. que sub mod. cum similibus*, ut bene probat *text. in d. l. pecunia*, & est deductum *in dicta alia Romana disc. 6.* Ista etenim videtur certa veritas, quoniam si ab initio absque alia interpellatione poterat creditor convenire de cambiis currentibus atque dictam remissionem non facere, hinc proinde nulla subest ratio, cur si poterat totum negare, non potuerit quod dabat sub certa conditione auferre.

Alterum fundamentum fuisset considerabile, quando per veras probationes justificaretur id, quod præsumptivè Rota firmavit, quod scilicet 7 creditores post factum casum pacti, adhuc perseverassent in exactione semestrali ad formam conventionis, tam pro eo semestri, ob cujus defectum dicto pacto factus erat locus, quam in alijs subseqventibus, idque non ratione purgationis moræ, in qua pro altera parte scribentes insistebant cum illis terminis generalibus, quos habemus in materia emphyteutica, quoniam hæc non est poena moræ, sed est purificatio conditionis; Et ex qua ratione recepta est propositio, quod adversus pacta resolutiva dicta purgatio non intrat, cum agatur de non consequendo commodo ex deficientia consensus *Gratian. disc. 786. in fine Greg. dec. 559. n. 6. decis. 203. n. 19. § 20. par. 6. rec.*, sed tanquam ex observantia declarativa voluntatis, quod scilicet 8 ille, cui adimplendum erat in tempore, recipiendo post tempus, & ad formam primæ conventionis, continuando non curaverit de resolutione, atque non implementum ita remittere voluerit.

Sed cum dicta solutio deduceretur præsumptivè, non poterat exinde ad dictum alium effectum inferri, quoniam ita esset multiplicare specialia seu præsumptiones, quod in jure non conceditur *ad notat. in l. 1. C. de dotis promissione*, cum concordantibus *per Barbo. axiom. 211.* defuit tamen occasio ista maturius examinandi, cum vel ob subsequutam concordiam, ut est probabilis, vel quod creditores non potuerint dictam spacciorum suspicionem tollere, causa ulteriorem progressum, quod sciam non habuit.

In proposito autem hujusmodi limitationis cambiorum, consueta formula est, quod limitatio respicit solum excessum, quod scilicet si interfuria excederent certam summam, illud plus censeatur debitori remissum, E conversò autem, si ad eam non ascenderent, non posset creditor exigere, nisi id, quod verè illorum cutus importat; Verùm *in Romana cambij pro Vecchij's cum Parisano* disputata coram A.C., pacti formula erat diversa, dum conventum erat, quod si cambia excederent septem pro centenariò, illud plus cederet ad damnum debitoris, Ex hac enim pacti forma contendebat debitor cambium esse siccum & usurarium, utpotè continens lucrum certum, undè propterea præten- 9 debat ad nulla cambia teneri, etiam ad eam minorem rationem, sub qua in nundinis cucurrerant; Verùm contrarium, me pro creditore scribente, judicatum fuit, pro illorum scilicet debito, ad eam tamen minorem rationem, quæ in nundinis currisse justificabatur, dum ex subsequuta observantia particulari cum eodem debitore, atque ex generali eorumdem creditorum in multis, ac multis contractibus, qui exhibebantur cum diversis, detegebatur id tribuendum esse errori Notarij, non autem ipsorum creditorum depravatæ voluntati.

Et ulterius dicebam, quod cum cambia, posita illorum realitate, in substantia sint licita, hujusmodi pacta alternativa utpotè formam vel substantiam non percutientia, non vitiant, sed potius vitiatam remanent, ut receptum habemus circa pacta rescissoria & similia in censibus, ex pluries deductis in sua materia *sub eo tit.*, Ac etiam in excessiva vel aliàs alterata conventionem fructuum recompen- satorum, seu interfuriorum lucri cessantis, vel damni emergentis *sub tit. de usuris*, Et in specialibus terminis cambiorum habetur *in Romana locatio- nis vene ferri infra disc. 24.*

Dicebam etiam tanquam Advocatus, quod non esset ponere os in Cælum in substinenda hujusmodi conventionis validitate, quia cum incertum sit quantum cambia interfuriorum importare possint, prohibitum non videtur contrahentibus super hujusmodi incertitudine inire concordiam, per quam uterque æqualiter potest se habere ad commodum, & ad damnum, dum cambia possunt importare multò pluris, undè propterea debitor ita reportaret commodum compensandum cum damno, quatenus importaret minus, ad generaliter notata *in l. de fideicommissis, § l. Praes. Cod. de trans- sactionibus*, & in specialibus terminis usurarum, seu interfuriorum, ut quoties eorum substantiam in univèrsum est licita, prohibita non sit concordia super futuro incerto eventu *Leor. de usuris q. 90. n. 41.*, & habetur pluries *sub tit. de usuris*; Verùm istud fundamentum mihi videbatur periculofum, quoniam ita esset sub sola verborum figura introducere cambium siccum, atque dare in creditore pecuniario lucrum semper certum absque periculo damni, & diminutionis fortis principalis, qualis enim esset conventio, illa percutit solum quantitatem lucri, per creditorem assequen- di, undè si vè plus, si vè minus obtineat, semper est lucrum certum, quod licet Morales admittant sub illa specie trium contractuum, de qua *in Firmana sub dicto tit. de usuris, disc. 1.* atamen in foro externo recipiendum non videtur exhibi deductis; Ideoque in præsentem quamvis pro creditoribus scribens, stante præsertim istorum observantia tam generali cum alijs debitoribus, quam speciali cum isto, dabam manus, ut aliud eis non deberetur, nisi id quod verè importarent cambia secundum cursum nundinarum, ut sequutum fuit.

R O M A N A

C A M B I O R U M

S E U

R E P E T I T I O N I S

P R O

A L E X A N D R O M U S C A E T C A S A R E
C O L U M N A

C U M

M A R C H I O N E G I N E T T O

Casus disputati coram A.C. & resoluti ut infra.

De cambiis ab initio limitatis ad certam summam, & ita exactis, An restitui debeant,